

Premonstráti v Plzni

Vlastenencká společnost

In: Jindřich Bečvář (author); Martina Bečvářová (author): Premonstráti v Plzni. II. Josef Vojtěch Sedláček, loajální vlastenec. (Czech). Praha: Česká technika – nakladatelství ČVUT, 2024. pp. 601–[610].

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/405477>

Terms of use:

© Bečvář, Jindřich

© Bečvářová, Martina

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Vlastenecká společnost

Ve druhé polovině dvacátých let nabyly na síle útoky, které na Sedláčka mířily z řad českých vlastenců, jimž se z několika důvodů znelíbil. Zásadní roli hrála patrně závist, jejíž podstatou byla určitá Sedláčkova úspěšnost – autorství knih, ekonomické zajištění řádem, styky se šlechtou a nejrůznějšími „potentáty“ a ocenění a dary, kterých se mu dostalo. Bylo to vůči Sedláčkovi značně nespravedlivé.

1. Pomluvy

Na počátku roku 1825 se v kruzích českých vlastenců rozšířila zpráva, že se Sedláček zastřelil. Antonín Faehnrich¹ napsal v únoru 1825 Karlu Aloisovi Vinařickému:

Slyšel jsem zvonit umíráčkem. Kdo to? — Dlouho! dlouho myslím a přemítám, a proto že ten zvonek tak úpěnlivě zněl, strachoval jsem se, že to muži nevšednímu platí — tak mi psal temně p. hrabě Berchtold² — jak ale zas do našeho vstoupil kola, vysvětlil ten omyl — že se Prahou rozneslo truchlověstí, že Sedláček se zastřelil! —

P. Bůh s námi a zlé pryč od každého vlastence, za které se víc než za sebe modlím. To ještě by prošlo, kdyby se chtěl rozestřelit, aby z jednoho Sedláčka byli dva — pak by obec naše hojného dala užitku, kdyby více takových Sedláčků své role, Bohem dané, tak pílňě vzdělávali. ([S11], s. 25)

Není jasné, jaký měla zpráva o Sedláčkově sebevraždě původ a kdo ji roznesl. Zajímavé je, jak ji Faehnrich jako hluboce zbožný člověk komentoval, tj. že se vůbec nepozastavil nad možností sebevraždy kněze. Těžko říci, zda se jednalo o úmyslnou pomluvu, hloupý vtíp či nedorozumění, resp. zda zpráva reagovala na nějaké Sedláckovy zdravotní či osobní problémy.

¹ Antonín Faehnrich (Fährnich, 1802–1852) studoval po absolvování gymnázia ve Slaném na pražské univerzitě matematiku a přírodní vědy a v pražském semináři krátce teologii. Nakonec se stal gymnaziálním profesorem v Jičíně. Udržoval kontakty s českými vlastenci, psal česky i německy, zapojil se do pravopisných bojů. Zajímal se o matematiku, fyziku, astronomii a historii přírodních věd.

² Jednalo se pravděpodobně o Zikmunda I. Berchtolda z Uherčic (1799–1869), který po studiu práv ve Vídni působil ve státní službě jako důstojník královské uherské tělesné gardy, jako člen *Moravského zemského sněmu* a jako soudce moravského zemského soudu. Roku 1848 vystoupil proti habsburské vládě a centrální moci. Za účast v revolučním hnutí mu dokonce hrozil trest smrti, který byl nakonec zmírněn na doživotní domácí vězení na Buchlově a Buchlovicích. Hrabě Berchtold se věnoval sběratelství, shromáždil rozsáhlou sbírku minerálů a grafických listů, byl též mecenášem české kultury.

Během roku 1825 se však mezi vlastenci a dokonce i mezi Sedláčkovými blízkými přáteli rozšířila jiná pomluva, která se týkala Sedláčka a vdovy Anny Kautetzské (Kautecké), matky sedmi dětí, která žila v Praze v Poštovské ulici č. 316, kam se z Plzně odstěhovala po manželově smrti. Sedláček byl přítelem jejího manžela Jana. Vdově se snažil všestranně pomáhat, podporoval ji i finančně.

Měšťan Jan (Johannes) Nepomuk Kautetzký (Kautecký) patřil v Plzni k výrazným podporovatelům českého kulturního života. Viz [Sc52]. Narodil se v Klatovech 23. května 1782. Jeho otcem byl Bernardus Kautetzký, matkou Dorota Kautetzká. Jan žil v dospělosti v Plzni, kde byl úředníkem na plzeňském magistrátu (*magistrátní Buchhalter, protokolista magistrátu, gruntovních kněh držitel*). Zemřel v Plzni dne 22. srpna 1821 na žaludeční křeče, zaopatřen byl svým přítelem Josefem Vojtěchem Sedláčkem. Kautetzského manželka Anna byla dcerou Josefa Joanelliho, klatovského královského filiálního krajského kasíra. V manželství Kautetzkých se v Plzni narodilo devět dětí: Václav Norbert (* 1807), Magdalena (* 1809), Anna Františka (* 1810), Aloisia (* 1812), Barbora Jana (* 1813), Marie (* 1815), Norbert Ferdinand (1818–1818), Norbert Theodorus (1819–1820) a Kašpar Jan Arnošt (* 1821).³ Rodina se v Plzni častěji stěhovala, obývala byty v domech č. 169, 120, 152, 273, 168 a 170, které se většinou nacházely v centru města.

Syn Václav Norbert Kautetzký (Kautecký, Koutecký) studoval od školního roku 1818/1819 do školního roku 1822/1823 na plzeňském premonstrátském gymnáziu. Absolvoval zde čtyři gramatikální třídy a jednu humanitní třídu; gymnaziální vzdělání pravděpodobně dokončil v Praze. Od školního roku 1820/1821 byl stipendistou tzv. Lobkovické nadace. Patřil mezi průměrné žáky.⁴

Matka Anny Kautetzské je v matričních zápisech při narození svých vnoučat zapsána jak Františka, rozená Weizherferová (Weitzterferová, Waytztorfrová, Waictioefrová, Waicdorfová, Waitzdorfová) z Klatov (Hradce Králové, Prahy, Hoříněvsi). Annin otec Josef Joanelli zemřel nejspíše v roce 1812.

Není jasné, proč Anna Kautetzká, vdova se sedmi dětmi, opustila Plzeň (asi roku 1823) a přesunula se do Prahy. Snad měla v Praze rodinné zázemí, kam se mohla s dětmi po smrti svého manžela uchýlit. Dostávala patrně skromnou penzi jako vdova po magistrátním úředníkovi.⁵

³ Viz matriky narozených KL10 (Klatovy), P106 a P108 (Plzeň) a zemřelých P138 (Plzeň).

⁴ Více viz *Juventus Regii Gymnasii Pilsnae e Moribus et Progressu in Literis Censa, Exeunte Anno Scholastico MDCCCXIX*, Pilsnae, 1819, ..., *MDCCCXXIII*, Pilsnae, 1823.

⁵ Rovněž není jasné, jaký vztah měla rodina Jana Kautetzkého k plzeňské rodině Kautetzkých vlastníci Chotěšovský dům. Rozvětvená rodina Kautetzkých (Kauteckých, Kouteckých) patřila k předním plzeňským měšťanským rodinám.

Roku 1784 zakoupil mydlář Ignác Kautetzký na plzeňském náměstí tzv. Chotěšovský dům (dnes dům č. 106/13), který rodina vlastnila až do první poloviny 20. století, kdy jej odkázala *Společnosti pro národopis a ochranu památek*. Dnes je spolu s Gerlachovským domem (č. 344/4) centrem *Národopisného muzea Plzeňska*. Více viz [ML], s. 33–35, [238], s. 148, a [251].

Pomluvy Sedláčka velmi trápily. Ze Sedláčkova dopisu Šebestiánu Hněvkovskému z prosince 1825 ocitujme (v moderním přepisu) nepříliš srozumitelnou pasáž, která ukazuje jeho rozpoložení a znechucení:

Co se týče mého více nebo méně rádo míti našeho učeného vlastence Vojtěcha, já milerád odpouštím, co z ouskostlivosti aneb dobrého mínění proti mě pronešeno, třebaš to bylo z prstu vycucáno. Zatím mám za to, že pravý přítel ani maličkosti, jsou-li cti přítele urážlivé aneb aspoň jej v podezření a v osklivost kdekoliv uvádí, proti příteli nikde neprobekne.

Mne od ujímání se nešťastné vdovy a sedmi sirotek, byť by svět sebe malicherněji o tom soudil, ani van Dyck ani domnělivá tajná policie neodstraší. Před bezbožníky i ta nejuznešenější a nejcistější cnost, byť by se jednalo sebe opatrněji, neobstojí. Kdo jak sám jest, tak o jiném soudí. Zatím pravý přítel o svém pravém příteli raději nemluví, než aby podezřívě mluvil, obzvláště, kde se tomu nepatří, raději tají a vylouvá, než aby také spolu ramenama krčil.

Tak též prof. Kugler o tom soudí. Čiň právě a neboj se císaře ani krále. Já miluji vlast, ale nad vlast jde mi čest a kdo ji i třeba drobet podezřívě podkopává, větší bolest mi působuje, než mi vlast radost působí.

Aspoň nevidím, že by uznánlivě moje práce se odkupovaly.

Ouzkostlivost a malomyslnost mě od šlechetného jednání neodstraší, si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae.⁶

Zatím jedině nedorozumění s to nebude, aby jste oba, jest-li moji skuteční a nevášniví přátelé, nyní navždy zostali, jenom o tom, co mi urážlivé, ani budoucně mezi sebou, ani k jiným nemluvíme, a tak bude všecko zase dobře.

Ať každý sám mete před svým domem a přítel jestli nehájí, aspoň mluvením ať podezření nerozmáhá. Sapiens magies prodest tacere quam loqui.⁷

Však to již bude skončeno a o tom navždy dosti. Nil quatit mentem solidam.⁸

Doplňme pro lepší porozumění textu, že zmiňovaný Vojtěch byl Sedláčkův přítel Vojtěch Nejedlý z Mirošova a prof. Kugler Sedláčkův kolega z Plzně. Sedláček i po této nepříjemné aféře udržoval s vdovou Kautetzkou styky, pomáhal jejím dětem, bydlíval u ní v Praze a staral se o její podporu.⁹

V šedesátých letech 19. století byl majitelem Chotěšovského domu Petr Kautetzký (Kautecký, Koutecký), významný plzeňský měšťan a mnoholetý velitel plzeňských ostrostřelců. Byl přísný, ale dobrý hospodář, který přispěl k rozvoji spolku. Politicky i národnostně byl zcela indiferentní, ve spolku nepodporoval a netrpěl národnostní rozmíšky a rozbroje. O jeho aktivitách viz [Sc53]. Další člen této rozvětvené rodiny, Anton Kautetzký, vlastnil ve stejné době dům č. 113. Viz [Sc1], s. 26, 39.

⁶ Latinsky ve smyslu: *Spravedlivého muže nezastraší ani hrůzy bortícího se vesmíru.* (Horatius)

⁷ Latinsky ve smyslu: *Moudrý (člověk) raději mlčí, než mluví.*

⁸ Latinská sentence: *Nic neotřese pevnou myslí.* Dopis je uložen ve fondu [ŠH].

⁹ Více viz Sedláčkovy dopisy ve fondu [ŠH] a [KAV].

V létě roku 1825 se Sedláček snažil pomoci i rodině vdovy Bauerové, jejíž manžel býval úředníkem. Rodině hrozilo vystěhování z pražského bytu, neboť dlužila 100 zlatých vídeňské měny na nájmu. Sedláček emotivním dopisem z 6. srpna 1825 požádal pana Oswalda, plzeňského ředitele chudinské nadace, aby dlužnou částku vyplatil rodině Kautetzkyých, která by pak dlužný nájem uhradila. Přislíbil, že pokud dluh nebude řádně nadaci splacen, přebírá za něj plnou odpovědnost a peníze zaplatí sám.¹⁰

2. Kritika

Určitá kritika Sedláčka se tu a tam objevila již před polovinou dvacátých let. Například Josef Jungmann v dopise Vojtěchu Karešovi (1777–1824), českému duchovnímu obrozenci a velkému obdivovateli Bernarda Bolzana, psal 4. března 1823 nelichotivě o tom, jak Sedláček rozmlouval s ruským carem a dostal od něho brilantový prsten. O pět let později, dne 3. ledna 1828, Jungmann napsal Jánů Kollárově trochu posměšně o Sedláčkově radosti z pochvalného listu od císaře, který získal za učebnici fyziky. Kritizoval Sedláčka, že po oceněních přímo touží a o nic jiného mu vlastně nejde.

Sedláčkovy učebnice nevyvolávaly jen obdiv, ale i závist, zejména u pražské vlastenecké společnosti, která se scházela v kavárně *U Komárků*.¹¹ Mladší pražští vlastenci Sedláčka obviňovali, že je pro něho důležitější sebe prezentace než vlastenecké aktivity, že vše dělá jen pro osobní slávu a pocty. Poukazovali na konzervativní formu jeho vlastenectví a těsnou spolupráci se šlechtou.

Na Sedláčkovu spolupráci s aristokracií si stěžovala např. pražská alžbětinka Marie Antonie.¹² V květnu 1829 napsala Čelakovskému, že nechce nadále rozesílat vysoce postaveným lidem Sedláčkovy listy a básně. Tvrdila, že nebude dále dělat „poklony pánům“:

¹⁰ Sedláčkův list i potvrzení dluhu jsou uloženy v archivní složce [Ch-2].

¹¹ Kavárna sídlila ve starobylém pražském Ungeltu neboli Týnském dvoře, jedné z cenných městských památek nacházejících se nedaleko Staroměstského náměstí. Scházeli se v ní přední představitelé českého národního obrození. Její nejlepší éra spadá do první poloviny třicátých let 19. století. Mezi častější hosty z mladší generace patřili František Ladislav Čelakovský, český básník, kritik a překladatel, Karel Jaromír Erben (1811–1870), český historik, právník, archivář, spisovatel, básník, překladatel a sběratel českých lidových písní a pohádek, František Ladislav Rieger (1818–1903), český politik a spoluzakladatel *Národní strany* (1848), Karel Vladislav Zapp (1812–1871), český učitel, spisovatel, historik a publicista, Karel Boleslav Štorch (1812–1868), český obrozenecký spisovatel a novinář, Antonín Lhota (1812–1905), český malíř a pedagog, Josef Bojislav Pichl (1813–1888), český lékař, spisovatel, novinář, překladatel a organizátor národního života. Právě zde Sedláčka rádi kritizovali a mezi sebe jej nechtěli. Odlišovali se tak od starší generace (např. František Palacký, Pavel Josef Šafařík) a smířlivějších pražských vlastenců (např. Josef Kajetán Tyl).

¹² Marie Antonie vlastním jménem Josefa Pedálová (1780–1831), česká vlastenecká spisovatelka písečí pod řádovým jménem nebo pod jménem Dobrowlastka, napsala modlitební knížku, řadu básní, povídky s mravním ponaučením, přeložila legendu o sv. Alžbětě. Její práce byly velmi oblíbené a pro české ženy první třetiny 19. století se staly zdrojem poznání českého jazyka. Její tvorbu vysoce cenil František Ladislav Čelakovský. O Pedálově viz [Hav].

Posuďte, co ten p. prof. Sedláček udělal! Poslal mně balík plný básní a psaných listů a já je mám po českých městech a místech rozposílat. Jistě se tomu zasmějete, pakli si mne představíte, kterak při otevření toho natlačeného balíku jsem se divila, zočíc pojednou tolik listů. Majíc hlavu plnou starostí, a pravou ruku plnou práce (protože v levé mám pakostnici, ta je mi již několik dní neplatna), ani jsem nevěděla, co dříve honem čísti. Pro větší pokušení list od kněžny byl hned z předu, přečtu jej a divím se, proč p. prof. mně jej posílá, vždyť pak náleží jemu; čtu tedy druhý, ten ale byl týž samý, jen jinou psaný rukou; plesknu tím, vezmu třetí, ten též tak, pak čtvrtý atd., ale všechny od slova k slovu jednoho obsahu; tu zas list na Dobromilu, ten zase na jistou Důstojnost, i toť jsem blázen, co pak to má býti? Konečně přijdu na list, jenž mně náleží, tu teprv jsem se smála i zlobila. Vy mne znáte, můj Čelakovský! víte, kterak je mně mučivou, když mám psáti lidem, kterých jaktěživa jsem neviděla, a o kterých i vy nejraději mlčíváte, aniž k mé slouží radosti mnoho míti přátel. Bůh, vy a vašich několik přátel, které drahými nazýváte, toť je dost mému srdci, nevím tedy k čemu to má býti dobré, abych k vůli Sedláčkovi chodila po světě pánům poklony skládat. Přečtete si tedy Františku ty listy a povězte mně, co o tom soudíte. ([B1], s. 434)

Zdá se, že Sedláček opsal nebo dal opsat soukromý dopis kněžny Thurn-Taxis, připojil její a své básně a zaslal vše v několika exemplářích Pedálové s žádostí, aby to rozeslala známým, přátelům a vysoce postaveným lidem. Podobným způsobem Sedláček rozesílal věci svých přátel. Pedálovou možná zaskočila míra, s níž se Sedláček chlubil adresátům o svých kontaktech s kněžnou a zejména oceněním, které od ní získal. Není jasné, zda Pedálová Sedláčkově žádosti vyhověla.

V listopadu téhož roku si Pedálová Čelakovskému znovu postěžovala, že ji Sedláček žádá, aby si česky dopisovala s Terezií Matyldou Amalií kněžnou Thurn-Taxis a pomáhala jí s českým jazykem. Pedálová popsala Sedláčkovo silné naléhání takto:

Ale pomyslete si pak, můj upřímný, jaký to mám kříž! v pátek mne navštívil prof. Sedláček a zase mne znova nutil, abych psala kněžně. Můžete si pomyslet, že jsem se až do oupadu bránila, neboť majíc v paměti vaše slova, jež jste ondly řekl: „Máte dobře, že nepíšete“, protož stále Sedláčkovi odpírajíc, všelijak jsem se vymlouvala, až on se již hněval, já však ani na hněv nedbala; když ale řekl, že tedy on sám pod mým jménem bude psáti, jen abych já to mojí rukou opsala, to jsem předc nechtěla, proto že tolik důvěry v něj nemám, on by to asi každému povídal, a to bych nerada. Napsala jsem tedy raději sama několik veršů, a nemám pokoje, dokud se vám nevyzpovídám. Nehněvejte se zlatinký! věřte, nemohla jsem si pomoci. ([B2], s. 32)

Není jasné, proč se Sedláček na Pedálovou obracel a proč mu svůj nesouhlas sama nesdělila, když byli v korespondenčním styku. Přitom mu Pedálová vyjadřovala svůj obdiv a úctu, což je v přímém rozporu s tím, co psala Čelakovskému. Zdá se, že vždy psala to, co chtěli její adresáti slyšet.

Nezměrný obdiv Pedálové k Sedláčkovi dokládá její přání nazvané *Pomněnky na gmeniny ...*, které mu zaslala 20. dubna 1824. V dopise z 31. prosince 1829 Sedláčkovi blahopřála k Novému roku, vyznávala se mu ze svého obdivu, oddanosti a platonické lásky. Živě se zajímala o to, co kněžna Thurn-Taxis Sedláčkovi napsala, jak reagovala na její lístek a zda kněžně napsala Magdalena Dobromila Rettigová. Chtěla vědět, jak se vyvíjí české divadlo v Plzni. Prosilala též o informace, jak u Sedláčka v matematice prospívá student Balín.¹³

Pražské pomluvy se týkaly i neúspěšného budování plzeňských lázní purkmistrem Martinem Kopeckým. Sedláček byl obviňován, že pod vlivem činnosti opata Reitenbergra v Mariánských Lázních přiměl plzeňskou městskou radu k podobné aktivitě, která však byla pro Plzeň velmi nákladná a navíc neúspěšná. Informace týkající se Sedláčka a plzeňských lázní byly zcela smyšlené, Sedláček neměl s budováním lázní na Lochotíně nic společného.¹⁴

Sedláčkovi byla také vyčítána loajalita k panovnickému dvoru a ke šlechtě. Jedno i druhé však přinašelo pozitivní výsledky. Sedláček se totiž snažil trpělivě a nekonfliktně prosazovat své osvětové a buditelské cíle, při jejichž realizaci byl poměrně úspěšný, což mu mnozí záviděli. Krásně to vystihují slova Lubomíra Sršně, českého historika umění:

Sedláček dosahoval svých cílů mírnými a nekonfliktními prostředky, cestou přesvědčování a získávání mocných, oslavnými dedikacemi svých prací a rýmovanými chvalozpěvy, skládanými k nejrůznějším příležitostem. Získával tak trpělivě a houževnatě přízeň plzeňského magistrátu, úředníků, mocné šlechty i panovníků. Jeho loajalita se zdála některým vlastencům přílišná a ponižující, nicméně přinašela konkrétní pozitivní výsledky. ([Sň2], s. 97)

Sedláčkův vztah ke šlechtě a panovníkovi, jeho význam pro Plzeň a její obrození, jeho postoje a metody práce a odlišnost od mladší generace dobře charakterizovala Milada Suchá:

Sedláčkův význam spočívá v příkladné, obětavé a mnohostranné buditelské práci především v Plzni, kde bezesporu přinesla plodné a trvalé výsledky. Převážně obranný ráz většiny jeho projevů byl do značné míry určován tím,

¹³ Dopisy Pedálové Sedláčkovi jsou uloženy ve fondu [JVS].

¹⁴ Inspiraci k vybudování lázní dal lékař Bohumil Říha de Lauro (1740–1794), který svým pacientům doporučoval pití minerální vody z Lochotína. Uvažoval o vytvoření malých lázní; plány mu však překazila předčasná smrt, kolem pramene stačil vysadit jen čtyři stromy. Realizátorem jeho nápadu se stal purkmistr Martin Kopecký. Roku 1832 inicioval založení *Akciového okrašlovacího spolku*, jehož cílem bylo zakoupit pozemky, upravit je a vybudovat na nich lázně obklopené rozsáhlým parkem. Snadno získal bohaté akcionáře, kteří se domnívali, že díky tehdejší módní propagaci lázeňství rychle zbohatnou (viz např. prosperující Karlovy Vary, Františkovy Lázně, Mariánské Lázně, Jeseník). Lochotínské lázně byly otevřeny již roku 1834. Bohužel vůbec neprosperovaly, neboť chyběl zájem hostů, chyběly finance na údržbu a rozšiřování parku, akciový spolek upadal a ukazovalo se, že původní léčivý pramen není dostatečně vydatný a svedené okolní prameny nebyly kvalitní. Roku 1849 problémy vyvrcholily, spolek musel areál prodat *Měšťanskému pivovaru*. Poznamenejme, že pivovar (1842) byl také Kopeckého projektem, avšak nesrovnatelně úspěšnějším. Více viz [Mach].

že v Plzni se obrozené myšlenkové proudy ujímají značně později, než jak tomu bylo v obecných souvislostech. V době, kdy se mladší buditelská generace zbavuje iluzí svých předchůdců, kteří věřili v osvícenost panovníka a šlechticů, patří Sedláček přirozeně k těm, kteří onu přezívající linii ještě konzervovali.

([S10], s. 47)

Je třeba poznamenat, že spolupráci s rodovou i úřednickou šlechtou prosazovali i Josef Dobrovský, František Palacký, Václav Hanka i Antonín Jaroslav Puchmajer.¹⁵

Připomeňme, že Sedláčkův plzeňský kolega a přítel Zauper prostřednictvím svého strýce Josefa Dominika Preisslera udržoval kontakt se saským panovnickým rodem v Drážďanech, obdivoval a pěvoval princeznu Marii Augustu.¹⁶

3. Staří a mladí – boje o pravopis

Sedláček se snažil být v kontaktu s mladými i staršími českými literáty, ať již patřili či nepatřili k církevní sféře. Usiloval o jednotu a soudržnost vlasteneckých kruhů. Přesto, či snad právě proto se dostal do problémů, které ho trápily a vysilovaly.¹⁷ Ve druhé polovině dvacátých let ochably jeho vztahy se Šebestiánem Hněvkovským a jeho skupinou, která mu vyčítala příliš přátelské vztahy s tzv. „analogisty a posičníky“ neboli „modernisty“. Ti se však k Sedláčkovi chovali také odtažitě, neboť mu vyčítali jeho spolupráci se šlechtou a touhu vyniknout, získat slávu a odměny.¹⁸

V letech 1826 až 1828 se navíc v české vlastenecké společnosti přiostrily spory o pravost a původ rukopisů, a to i v souvislosti se sporem o pravopis. Česká vlastenecká společnost se výrazně rozštěpila.¹⁹

¹⁵ Viz např. [F].

¹⁶ Viz např. Zauprova báseň *Der erhabenen Königlich-Prinzessin zu Sachsen, Frau, Frau Maria Augusta, Königlich-Heiligkeit, legt ehrfurchtsvoll zu Füßen am Tage Ihrer Geburt diese Gefühle J. St. Zauper. Den 21sten Junny, 1807* (C. G. Gärtner, Dresden, 1807, 2 listy). Zauper báseň složil ještě jako univerzitní student; slavnostní otisk je uložen v jeho pozůstalosti uložené v Národní knihovně v Praze (viz konvolut sign. Teplá MS E 14, s. 1290–1293). Zauper si považoval za čest, že se stýká s vysoce postavenou německou šlechtou.

¹⁷ Nepřilíš jasně a nesrozumitelné narážky na Sedláčkovu kritiku okruhem pražských vlastenců jsou obsaženy již v dopise Františka Bohumíra Štěpničky, který byl 23. srpna 1820 zaslán Sedláčkovi. Dopis je ve fondu [JVS].

¹⁸ Viz [Ry6], s. 305. Rybička se odvolává na korespondenci Hněvkovského, Jungmanna a Kollára.

¹⁹ Viz [F], zejména s. 525.

Rozpory českých vlastenců, jejich vzájemné útoky, naschvály, nevraživosti a soupeření již před rokem 1820 naznačuje i dopis hradeckého nakladatele Jana Hostivíta Pospíšila, který zaslal Sedláčkovi 4. února 1820. Rozštěpení české společnosti v důsledku jazykových sporů kritizoval i František Bohumír Štěpnička ve výše zmíněném dopise Sedláčkovi z 23. srpna 1820. Oba dopisy jsou ve fondu [JVS].

Problémy pravopisných sporů, pomalé a neochotné přijímání nového pravopisu a nové slovní zásoby dokládá též dopis Františka Jabulky Sedláčkovi ze 17. září 1828 uložený ve fondu [JVS]; Jabulka nesouhlasil se změnou psaní (např. *g* na *j*, *j* na *í*), Jungmannův pravopis

Sedláček vnímal již od roku 1817 diskuse o českém pravopisu, slohu a básnictví, které v našich zemích trvaly po celou první polovinu 19. století. Nejprve stál na straně konzervativního Jana Nejedlého, který se držel tzv. bratrského pravopisu. V pozdějších letech přijal modernější přístup, který prosazovali Josef Jungmann, Antonín Marek a Václav Hanka (tj. k analogistům). V básnictví se přidržoval Puchmajerovu stylu. O Sedláčkově příklonu k modernímu pravopisu a gramatice vypovídá dopis Karla Aloise Vinařického Janu Körnerovi²⁰ z 18. ledna 1829:

Prof. Sedláček, Linda, Hýbl a j. od svého starého psaní způsobu od té doby odstoupili a větší díl posluchačů p. prof. Nejedlého nechtěli všecko na slovo mistra svého za neomylnou pravdu bráti. ([S11], s. 100, dopis viz s. 99–101)

V dopise jsou poměrně podrobně vylíčeny pravopisné spory Vinařického a Jungmanna na jedné straně a Nejedlého na straně druhé. Začaly v odborné rovině (otázky pravopisu, gramatiky, stylistiky, tvorby slov) a skončily v rovině osobní.²¹

Osobní konflikty komplikovaly jak život, tak odborné aktivity nevelké české vlastenecké komunity. Ukazovaly její malou soudržnost, která se projevovala velkou vnitřní řevnivostí a hašteřivostí. Dokumentují to např. oba díly Hanušovy knihy *Národní museum a naše národní obrození* [HŠ1] a [HŠ2].

Sedláček rozhodně nebyl „kam vítr, tam pláště“. Neopouštěl své přátele, nezavrhoval však ani nové směry. Změnu svého přístupu k pravopisu a stylistice provedl patrně proto, že při sepisování učebnic hledal rady a pomoc v oblasti terminologie. Ty mu však nemohli poskytnout příslušníci generace Hněvkovského či Nejedlého. Je zajímavé, jak zdánlivá maličkost – pravopis, sloh a typ písma – způsobila nedozírné spory a konflikty v nevelké české vlastenecké komunitě.²² Sedláčkův vztah k tzv. pravopisným bojům velmi dobře vystihují slova Milady Suché:

Sedláček nebyl historik ani filolog a české mluvnicki se sám musel naučit, a proto se sám nepouštěl do odborných sporů. Tam, kde neměl jistotu, přidržoval se v praxi dosavadního usu. Týkalo se to především sporu pravopisného. Dlouho psal starým pravopisem a teprve po vydání Jungmannova spisu »Beleuchtung der Streitsage über die böhmische Orthographie« (1829) začal psát analogicky. ... Svůj odpor k zaujatosti, s jakou byly vedeny pravopisné spory,

---

považoval za barbarský a jeho jazykovou slovní zásobu za „zženštelou“. Rozhodl se, že se bude držet mezi Nejedlým (váhavým, avšak upřímně staročeským) a Jungmannem (příliš liberálním a směřujícím k povrchnosti). Novoty považoval za škodlivé, neboť jazyku ubírají na síle a jadrnosti.

²⁰ Jan Körner (1788–1853), profesor a dlouholetý rektor biskupského teologického semináře v Českých Budějovicích, se zasloužil o rozvoj *Časopisu pro katolické duchovenstvo*. Věnoval se zejména biblistice, zapojil se i do reformy českého jazyka a pravopisu. Patřil mezi české vlastence, v českobudějovickém semináři dokonce vyučoval i v českém jazyce. Roku 1848 byl donucen rezignovat na rektorský úřad a uchýlit se do ústraní.

²¹ Generační, odborné, pravopisné i osobní neshody pohledem dopisů některých aktérů přibližuje [S11].

²² O problémech viz např. [F1], s. 514–549.

vyjádřil Sedláček v německém pojednání ... [1830], kde odsuzuje osobní útoky a poznamenává, že věcná polemika, kdy se skutečně hledá pravda, je zdravá a prospívá vědě. ([S5], s. 151)

Podobně jako Vinařický se roku 1901 vyjádřil i Václav Flajšhans:

Povoluje [Sedláček] ve věcech jazykových naléhání Jugmannova kroužku, zůstává předce oddaným ctitelem Dobrovského až do své smrti. ([F1], s. 528)

Jan Jakubec v knize *Dějiny literatury české* připomíná, že Sedláček užíval nejen starý pravopis, ale byl i stoupencem staršího typu tiskového písma, zatímco jeho současníci již užívali nový pravopis i novou typografii.²³

4. Sedláčkovu ocenění

Ve dvacátých letech 19. století nebyl Sedláček jen kritizován. Jeho všestrannou činnost na plzeňském Filozofickém ústavu a gymnáziu, jeho aktivity spojené s osvětou a triviální školou, jeho spisovatelské a buditelské úsilí ocenil roku 1829 u příležitosti jeho 44. narozenin oslavný tisk *Na den narozenj wysoce důstogného welebného a učeného Pána, Pana Jozefa Wogtěcha Sedláčka ...* [23].

Báseň je signována zkratkou J. L. A., v závěru je uvedeno „děkan v Žebráku“. Žebráckým děkanem byl v té době Vojtěch Nejedlý, Sedláčkův přítel již od roku 1816. Není však doloženo, že by publikoval pod zkratkou J. L. A.

Sedláček v té době udržoval přátelské vztahy s Josefem Stanislavem Zauprem a zejména s plzeňskými vlastenci.

Za Sedláčkovou ódou [X-73] připomínající smrt Dobrovského následovala zpráva (sepsaná pravděpodobně samotným Sedláčkem nebo na jeho objednávku), v níž bylo mimo jiné připomenuto ocenění, které získal Josef Stanislav Zauper za překlad Homéra. Ve zprávě je doslovně uvedeno:

*... zasluhuge též také ohlásseno býti, že tamnjmu horliwému přjteli českého národu i gazyka, professoru Zauperowi, za přeloženj geho Homera, od nyněgssjho saského krále Antonjna, památnj zlatý penjz neboli Medaillon s wyobrazenjym krále i s nápisem „Virtuti et Ingenio“ nad obrazem Mudřeny, odeslán byl.*²⁴

Je patrné, že mezi Sedláčkem a Zauprem panovaly v té době velmi dobré vztahy, jeden druhého si vážili a podporovali se. Zauper, byť rodilý Němec, byl v té době nakloněn českým vlasteneckým aktivitám. Sedláčka si všestranně vážili plzeňští vlastenci i obyčejní Plzeňané. Obdivovali ho a oceňovali jeho aktivity přinášející prospěch společnosti a celému městu.

²³ Viz [Jak], s. 413.

²⁴ Viz nepodepsaná zpráva v časopise Rozljčností pražských Nowin 5(1829), č. 11 z 5. 2. 1829, s. 2.

Poznamenejme, že Antonín Saský (1755–1836, králem od roku 1827) ocenil Zauprův čtyřdílný překlad Homérových eposů *Ilias* a *Odyssea* do německého jazyka (*Homer's Ilias*, 1826, 388+422 stran, *Homer's Odyssee*, 1827, 328+308 stran).

Lat. *Ctnost a Génius*.

